

іншими органами здійснюється на кожному етапі при проведенні будь-якої процесуальної чи оперативної – розшукової дії.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.91 № 959-ХІІ
2. Про оперативно розшукову діяльність: Закон України від 18.02.92 № 2135-ХІІ
3. Про принципи справляння непрямих податків під час експорту та імпорту товарів (робіт, послуг) між державами – учасниками Співдружності Незалежних Держав: Угода від 25 листопада 1998 р.
4. Про механізм справляння непрямих податків і контролю за фактичним переміщенням товарів (робіт, послуг) під час переходу на їх справляння за принципом країни призначення: Положення від 25 листопада 1998 р.
5. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: Наказ від 09.01.97 № 3/1/2/5/2/2
6. Методичні рекомендації щодо здійснення державного контролю за експортними операціями: ЗАТВЕРДЖЕНО наказом ДПА України від 16 липня 2007 р. N 433.
7. Берлач А.І., Матвійчук В.В. Оперативно-розшукове документування злочинів, що скоюються в сфері зовнішньоекономічних відносин // Вісник Університету внутрішніх справ. Спецвипуск 1: МВС. – Х., 1999. – С. 184-1992.
8. Давидюк В.М., Бухтіяров О.А., Стороженко С.А. Оперативно-розшукова діяльність : Особлива частина: структурно логічні схеми: Ірпінь, 2015. – 276 с.

Маркевич Я.С.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ «МЕДИЧНИХ» ЗЛОЧИНІВ

«Медичні» злочини вчиняються медичними працівниками при наданні ними медичної допомоги. Відповідно до ст. 3 Основ законодавства про охорону здоров'я медична допомога – це діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами [1].

Оскільки розслідування злочинів даного виду проводиться особами, які не мають професійної підготовки для здійснення медичної допомоги, зрозуміло, що для ефективного та результативного розслідування необхідно залучати осіб, які мають спеціальні знання саме у сфері медицини. Однією із форм використання спеціальних знань є залучення експерта для проведення експертизи.

Під спеціальними знаннями розуміється неодноразово апробовані наукові знання, практичні вміння та навички, які сформувалися під час отримання загальної та професійної освіти, досвіду роботи за спеціальністю і які можна

використати відповідно до процедурних правил кримінально-процесуального закону для вирішення його завдань [2, с. 8, 9].

Під час розслідування «медичних» злочинів часто виникають суттєві труднощі в кримінально-правовій оцінці протиправних дій медичних працівників. Зокрема, при розв'язанні питань щодо: а) характеру і особливостей патологічного процесу в пацієнта; б) своєчасності, повноти й правильності у наданні медичної допомоги конкретними медичними працівниками; в) відповідності дій медичних працівників деонтологічним принципам медицини; г) наявності причинового зв'язку між конкретними діями медичного персоналу у вигляді дії чи бездіяльності, що призвело до важких наслідків для пацієнта; д) встановлення причини смерті або ступеня тілесних ушкоджень; ж) встановлення можливості запобігання таким наслідкам за умови належного надання медичної допомоги та багато інших питань [3, с. 114]. Тому для дослідження цих питань необхідно призначати судово-медичну експертизу.

До компетенції судово-медичної експертизи належать експертиза трупів у випадках насильницької смерті; експертиза трупів при підозрі застосування насилля або інших обставин, що обумовлюють необхідність такої експертизи; експертиза потерпілих, обвинувачених та інших осіб та інші [4].

Судово-медична експертиза проводиться фахівцями державних установ судово-медичних експертиз МОЗ України. Такі особи повинні мати вищу медичну освіту, пройти спеціальну підготовку з проведення судово-медичних експертиз та отримати сертифікатна звання судово-медичного експерта. Права та обов'язки таких експертів передбачені вище зазначеними нормативно-правовими актами. Варто звернути увагу на те, що при експертизі у справах про притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення обов'язковою є участь кількох експертів, тобто така експертиза може проводитись виключно комісійно [4].

Для проведення якісної експертизи та отримання об'єктивного висновку особа, яка її призначає повинна передати експертам усю вилучену медичну документацію, характеристику особи, яка проводила медичні заходи (дані про освіту, спеціальність, загальний стаж роботи в медицині та за спеціальністю), копії показань потерпілого, підозрюваного, свідків.

На думку Сухарнікової Л.В. найбільш важливими завданнями проведення судово-медичної експертизи під час розслідування «медичних» злочинів є наступні:

- Встановлення механізму походження несприятливих наслідків надання медичної допомоги;
- Виявлення дефектів її надання;
- Встановлення причинних зв'язків наслідків і дефектів надання медичної допомоги;
- Відповідність дій медичних працівників обставинам, в яких вони відбуваються [5, с. 169].

На вирішення цих завдань слідчий, прокурор повинен з урахуванням обставин та виду злочину, який розслідується повинен сформулювати питання, відповіді на які має дати експертиза.

Омельчук Л.В. вказує, що експертові доцільно ставити питання, відповіді на які можуть встановити стан потерпілої особи та ймовірний позитивний результат за умови відсутності дефектів лікувальної діяльності. Такими питаннями можуть бути, наприклад, наступні:

1. Яка хвороба чи пошкодження була наявна у потерпілого?
2. Яка саме медична допомога мала бути надана за наявності такої патології?
3. Який можливий результат для пацієнта за умови надання належної медичної допомоги на даному етапі розвитку теорії та практики медицини?
4. Яка шкода нанесена для здоров'я та життя особи, її характер та причини настання?
5. Які дефекти у наданні медичної допомоги мали місце, коли і ким?
6. Якщо медичну допомогу надавали декілька медичних працівників, то які обов'язки та правила, покладені на кожного з них і які належні чи неналежні дії кожного вплинули на кінцевий результат?
7. Чи наявні в наданні медичної допомоги організаційні недоліки, хто відповідальний за це на конкретному етапі лікувальної діяльності?
8. Чи наявний причинно-наслідковий зв'язок між діями та наслідками?
9. Чи можна було б відвернути настання негативних наслідків для пацієнта при належному виконанні професійних обов'язків медиками?
10. Які саме дії спричинили надання неналежної медичної допомоги?
11. Чи володів медичний працівник належними професійними знаннями та навичками, які б дали йому право надавати відповідну медичну допомогу в необхідному обсязі?
12. Чи мав можливість медичний працівник в конкретних умовах місця, часу та обстановки надати відповідну патології медичну допомогу?
13. Чи міг медичний працівник з урахуванням його професійних знань та навичок передбачити ймовірність настання негативних наслідків його дій чи бездіяльності [6, с. 135-136]?

Залежно від конкретного «медичного» злочину, що розслідується, можуть ставитися інші питання. Так, якщо проводиться розслідування незаконної трансплантації органів чи інших матеріалів людини, то доцільними питаннями можуть бути: 1) Чи присутні в тілі людини усі органи, які мають бути у здорової людини? 2) Якщо певні органи відсутні, то чи є сліди їх видалення чи це патологія організму? Тощо.

Вирішення цих питань дасть можливість особі, яка проводить розслідування встановити, чи проводилися медичні заходи, чи були дії медичного працівника злочинними та чи підлягає він кримінальній відповідальності.

Дунаєвська Л.Г. вважає, що в окремих випадках питання, які виносяться на експертизу, не завжди сформульовано правильно [3, с. 121]. На думку Вермеля І.Г., деякі питання, також є «невдалими». Так, він зазначає, що, наприклад, питання «Чи в повному об'ємі була надана медична допомога хворому? Якщо ні, то чим це пояснюється і які заходи необхідно було б провести» не зовсім правомірна. Це пояснюється тим, що експерти під час

проведення експертизи не володіють об'єктивними критеріями ситуації, за якими можна було б робити висновки по таким питанням. Неповна медична допомога може бути пов'язана з відсутністю обладнання, медикаментів тощо. Питання про те, чи були допущені порушення інструкцій про лікування, якщо так, то які конкретно також є недоречним, оскільки лікування – це творчий процес і її неможливо суворо регламентувати. Питання про правильність лікування повинен вирішуватися самостійно в кожному випадку [7, с. 20, 21].

Таким чином, проведення судово-медичної експертизи під час розслідування «медичних» злочинів є надзвичайно важливим, оскільки за результатами її проведення можна встановити причинний зв'язок між діяльністю медичних працівників та шкодою, що спричинена здоров'ю або життю пацієнта.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XI // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2000. – № 7: Законодавство України про охорону здоров'я. – С. 18-43.
2. Семенов В.В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів (зміст, організація використання) : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. Юрид. Наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / В.В. Семенов. – Київ. – 2006. – С. 20.
3. Дунаєвська Л.Г. Розслідування злочинів, вчинених під час надання медичної допомоги / Дунаєвська Л.Г. // Монографія. – К.: АДС УМК Центр, 2012. – 168 с.
4. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи // Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України». – 17 січня 1995 р., № 6. – К.: МОЗ України, 1995. – С. 4-12.
5. Сухарникова Л.В. Особенности расследования неосторожного причинения вреда жизни и здоровью граждан медицинскими работниками в процессе профессиональной деятельности : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Сухарникова Л.В. – СПб., 2006. – 253 с.
6. Омельчук Л.В. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Любов Василівна Омельчук. – Ірпінь, 2013. – 228 с.
7. Вермель И. Г. Судебно-медицинская экспертиза лечебной деятельности (Вопросы теории и практики). – Свердловск, – 1988, – 111 с.

Онищенко Н.С.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОДЯНОГО ЗНАКУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ЗАХИСТУ ДОКУМЕНТІВ

В час, коли технології розвиваються з неймовірною стрімкістю, а уява осіб, які підроблюють документи задля власної вигоди, необмежена, необхідні елементи, які б мінімізували ризик такої підробки. Для цього і існують засоби захисту документів від підробки. Одним з таких елементів захисту є водяний знак. Зважаючи на те, що цей елемент захисту застосовується в тому числі і